

9. evropská konference mezinárodních knihovnických konsorcií (ICOLC 2007)

Stockholm, Švédsko, 30. 9. 2007 - 4. 10. 2007

Zpráva ze zahraniční služební cesty

Ve dnech 30.9.- 4.10.2007 jsem se zúčastnila 9.evropské konference mezinárodních knihovnických konsorcií, která se konala ve Stockholmu. Jejími organizátory byly švédské konsorcium BIBSAM a Švédská národní knihovna. Zúčastnilo se 125 delegátů z 25 zemí. Z mimoevropských konsorcií byla zastoupena Kanada (6 účastníků), USA (8 účastníků) a Japonsko prezentovaly zástupkyně dvou japonských univerzit. V průběhu konference odeznělo 23 příspěvků.

Konferenci oficiálně zahájily paní Kari Stange a paní Philippa Andreasson ze Švédské národní knihovny. První prezentace se zabývala problematikou **nízkého rozpočtu univerzitní knihovny** University di Roma na získávání **online časopisů** v souvislosti s nutností zajistit co nejširší spektrum oborů. Knihovna zpřístupňuje na 6 700 elektronických titulů, u kterých byla provedena analýza oborového pokrytí a dále byly časopisy na základě ISSN porovnány s vycházejícími tituly z daného oboru. Stejně porovnání proběhlo také z hlediska impact faktoru odborných časopisů. Velká pozornost byla věnována využívání titulů v rámci jednotlivých oborů studenty a postgraduaty. Závěr studie ukázal nerovný vztah akvizičního rozpočtu s cenami potřebných časopisů. Otázku výhodnosti nebo nevýhodnosti účasti **malé univerzitní knihovny v konsorciu** nastolila představitelka belgické fakulty Notre Dame. Východiskem byl přehled cen za jednotlivou rešerši u zpřístupňovaných databází (ACS, Springer, Blackwell). V rámci belgických nebo francouzských konsorcií, kde je fakulta zastoupena, je z rozpočtu instituce hrazena polovina ceny přístupu do databází. Jedná se o tradiční finanční model konsorcia, ale právě vzhledem k malým knihovnám by bylo třeba uvažovat o jiném modelu, který by vyhovoval lépe. Velmi aktivní anglický výbor Joint Information Systems Committee (JISC) představil projekt na **zpřístupnění elektronických sbírek pro komerční uživatele**. Dosud producenti a vydavatelé v licenčních smlouvách uváděli pouze vzdělávací účely přístupu do databází, ale je možné uvažovat i o přístupu pro účely komerční. JISC zorganizoval několik jednání s vydavateli. Bylo třeba vyjasnit definici termínu „Autorizovaný uživatel“ a prostřednictvím dodatku k licenčním smlouvám, za finanční příplatek, je přístup pro komerční účely možný. Velice zajímavé bylo vystoupení představitelky dánského konsorcia DEFF, která informovala o organizačních změnách v dánském vzdělávání a jejich dopadu na financování konsorcia. V Dánsku byly reorganizovány univerzity (z původních 11 na 8) a výzkumné instituce (ze 14 na 3). Proběhlo několik jednání a diskusí, zaměřených především na to, kdo převezme knihovní fondy a jak budou placeny přístupy do elektronických informačních zdrojů. Bylo nutné vytvořit speciální finanční modely pro reorganizované instituce. Bohatá diskuse následovala po prezentaci **NISO** (National Information Standards Organisation) nabízející možnou spolupráci s ICOLC. NISO má 3 zaměstnance a 18 dobrovolníků-konzultantů a je finančně podporována Mellonovou nadací. Kromě zpracovávání standardů (ISSN, OpenUrl, Z39.50) také připravuje různé vzdělávací programy (např. implementace Sushi apod.). Problematikou přístupu do archivu elektronických časopisů a do digitálních historických kolekcí se zabýval příspěvek z Bayerische Staatsbibliothek. Byla nastolena otázka výhod a nevýhod centralizovaného nákupu licencí, umístění elektronických sbírek (server producenta, lokální server) a jaký typ dokumentu preferují uživatelé.

Jednání druhého dne konference bylo zaměřeno na **elektronické knihy a vědeckou komunikaci**. Opět JISC (Joint Information Systems Committee) informoval o dvouletém projektu (www.jiscebookproject.org), v rámci kterého bylo vytypováno 36 odborných knih

z ekonomie, techniky, medicíny a mediálních studií. Přístup do těchto e-book JISC finančně zajistí a v roce 2008 bude provedena podrobná analýza o jejich využívání, která bude sloužit k dalšímu licenčnímu vyjednávání s vydavateli. Příspěvek italského konsorcia CASPUR nastolil otázku, zda je vůbec zprostředkování licencí nebo nákupu elektronických knih předmětem zájmu konsorcií a dále poukázal na další zatím nevyjasněné věci, např. integrace e-book do OPACu knihovny, možnosti metavyhledávání, tisku, MVS atd. Vystoupení ředitele Univerzitní knihovny v Amsterdamu bylo také zaměřeno na e-book jako nový trend. Bylo konstatováno, že při vypracování finančního modelu pro nákup e-book je třeba zahrnout mnohá specifika a navíc balíčky e-book nabízené vydavateli jsou příliš drahé. Pro další rozhodování je očekáváno vyhodnocení projektu JISC. V dalším bloku přednášek byl představen projekt **DOAJ**, na jehož základě je volně přístupno 2 850 elektronických titulů z 82 zemí ve 40 jazycích ze všech vědních oborů. Projekt vznikl v roce 2003 v univerzitní knihovně ve švédském Lundu, je financován Švédskou národní knihovnou, sponzory a z různých projektů. Obsahem dalšího vystoupení bylo informační zajištění vysoce odborného pracoviště zaměřeného na nukleární fyziku – institut CERN. Tato vědecká komunita pracuje převážně s preprinty a ročně publikuje pět až šest tisíc článků v šesti až osmi odborných časopisech. Změnami v **komunikaci vědeckých poznatků** v souvislosti s rozvojem informačních technologií se zabývaly další prezentace. Bylo poukázáno na změny ve službách knihoven (Univerzitní knihovna v Lundu), stoupá počet adresných a publikačních služeb, je potřeba zajistit archivaci elektronických zdrojů a je požadováno jednotné zpřístupnění elektronických časopisů s uvedením impact faktoru a ceny za článek. Velký význam a vliv mají změny v samotném procesu výzkumu (Univerzitní knihovna v Amsterdamu), je možné očekávat posun od publikování textu k publikování dat. Je třeba se připravit na „záplavu“ dat a zajistit jejich uchování, ochranu a možnost opakovaného přístupu. Mezi zajímavé prezentace patřil projekt „Knowledge exchange“, který v roce 2005 připravilo několik německých a holandských konsorcií. Pro mnohonárodnostní multilicenci bylo v tendru vybráno 5 vydavatelů. Vyhodnocení projektu ukázalo časovou a finanční náročnost při přípravě a malou flexibilitu, zajímavá byla dojednaná sleva ceny přístupu do elektronických zdrojů. Následovalo představení projektu národní lékařské knihovny, která od roku 2005 prostřednictvím portálu www.helsebiblioteket.no zajišťuje informační zdroje pro norské zdravotnictví. Roční rozpočet projektu je pět milionů euro, je však třeba počítat s 25% DPH. Vytvoření vědomostní databáze na základě prolinkování elektronických zdrojů s jednotným seznamem titulů, pravidelnou aktualizací a s možností syntaktického vyhledávání si klade za cíl projekt „Knowledgebases“, který vznikl na základě iniciativy UK Serials Group (UKSG).

Poslední den jednání konference byl věnován prezentaci zkušeností se změnou vydavatele. První příspěvek se týkal změny vydavatele u odborného časopisu vědecké společnosti International Council for the Exploration of the Sea (ICES). Poté hovořila zástupkyně UK Serials Group (UKSG) o projektu Transfer (www.projecttransfer.org) jehož cílem je zajistit přístup do archivu titulů odborných časopisů i po změně vydavatele. Projekt má pracovní skupinu, která se schází pravidelně 4x ročně a v první fázi projektu jde především o jednání s vydavateli a stanovení „Code of Conduct“ který by pro vydavatele byl závazný.

V průběhu konference zazněly další velmi zajímavé příspěvky – např. informace o výsledcích dotazníkového průzkumu o e-zdrojích finského konsorcia FinElib. Dotazník byl k dispozici na webových stránkách konsorcia a odpovědělo na něj více než 5 500 respondentů. Otázky se týkaly využívání elektronických zdrojů, v odpovědích se ukázaly požadavky uživatelů na online přístup do slovníků a referenčních příruček, e-book příliš žádané nebyly.

Pro účastníky byla 3. 10. 2007 odpoledne zajištěna exkurze do Švédské národní knihovny.

Závěr konference patřil poděkování organizátorům a pozvání na evropský ICOLC 2008 do německého Mnichova. Témata konference byla velmi zajímavá, odrážela aktuální celosvětovou problematiku v oblasti elektronických informačních zdrojů.
Odkaz na program konference: http://www.kb.se/ENG/icolc_2007/

Ing. Barbora Katolická, 18. 10. 2007